

УДК 355.45:355.425.6:519.2:519.81

С. Г. Санніков

В. І. Воробійов

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ДИПЛОМАТИЧНИХ ПРЕДСТАВНИЦТВ, КОНСУЛЬСЬКИХ УСТАНОВ ІНОЗЕМНИХ ДЕРЖАВ, ПРЕДСТАВНИЦТВ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В УКРАЇНІ: РОЛЬ ТА МІСЦЕ СЛУЖБОВО-БОЙОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Здійснено аналіз забезпечення безпеки та охорони дипломатичних представництв, консульських установ іноземних держав, представництв міжнародних організацій, а також розглянуто їх характеристики та призначення. Визначено роль, призначення та проблемні питання діяльності підрозділів Національної гвардії України з охорони та забезпечення безпеки дипломатичних представництв і консульських установ іноземних держав, представництв міжнародних організацій.

Ключові слова: державна безпека, дипломатичні представництва, консульські установи, міжнародні організації, Національна гвардія України, службово-бойова діяльність.

Постановка проблеми. Сучасна міжнародна обстановка характеризується відомим протистоянням щодо вирішення назрілих або штучно створених протиріч між окремими державними коаліціями, етнічними, політичними, релігійними, елітними та злочинними угрупованнями всередині держав за допомогою засобів збройного насильства або штучно створених із місцевого населення незаконних збройних формувань.

Забезпечення безпеки дипломатичних представників є одним із питань правоохоронної діяльності, важливість якого в цих умовах зростає. Сучасний стан забезпечення безпеки дипломатичних представництв можна простежити завдяки статистичним даним останніх років. Станом на 2017 р. в Україні акредитовано 77 посольств іноземних держав, 18 представництв міжнародних організацій, Представництво Європейського Союзу, одна міжнародна регіональна організація, одна міжурядова організація, дві моніторингові місії та одна консультативна місія (загальна кількість – 101 установа). Консульські установи іноземних держав представлені в Україні 23 генеральними консульствами, 7 консульствами, 1 консульським агентством, а також 109 почесними консульствами. Понад 2 800 осіб акредитовані при МЗС України і користуються різними обсягами привілеїв та імунітетів.

© С. Г. Санніков, В. І. Воробійов, 2018

Таким чином, в Україні сьогодні постає дедалі більше викликів стосовно якісного виконання обов'язків з охорони дипломатичних представництв. Особовим складом підрозділів з охорони дипломатичних представництв Національної гвардії України у 2017 р. організовано забезпечення безпеки 77 посольств, 18 представництв міжнародних організацій, виконувалися завдання бойової служби. Під час їх виконання біля об'єктів охорони проводилися масові заходи протестного характеру, на які були здійснені виїзди чергової групи посилення. Отже, дослідження ролі та місця службово-бойової діяльності Національної гвардії України за таких умов є актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливо підкреслити, що питанням охорони та забезпечення безпеки дипломатичних представництв вітчизняною наукою приділяється відповідна увага. Різні аспекти дипломатичних та міжнародно-правових відносин розглядали у наукових працях такі вчені, як Т. Биркович, М. Буроменський, С. Віднянський, В. Голуб, Б. Гуменюк, А. Дебидур, В. Дурденевський, О. Конопляник, О. Колесник, О. Кулик, Т. Лященко, А. Музика, В. Репецький, А. Романюк та ін.

Науковці питання безпеки дипломатичних представництв розглядають у першу чергу як

дипломатичні та міжнародно-правові відносини, питання адміністративного права як такого, що врегульовує правоохоронну діяльність органів виконавчої влади. Це свідчить про недостатню увагу до комплексного підходу в урахуванні всіх умов і відповідності теоретичних питань практичного їх виконання. Тобто не враховуються всі складові, що дають змогу оцінити ефективність виконання завдань сил і засобів Національної гвардії України, яка насамперед залежить від наявного складу своїх сил, характеру функціонування об'єктів, умов та середовища. Аналіз засвідчує, що на сьогодні це вимагає пошуку нових підходів та шляхів у вирішенні питань забезпечення безпеки дипломатичних представництв.

Метою статті є проведення аналізу забезпечення безпеки дипломатичних представництв, консульських установ іноземних держав, представництв міжнародних організацій в Україні та визначення відповідних проблемних питань службово-бойової діяльності Національної гвардії України у цій галузі.

Виклад основного матеріалу. Службово-бойова діяльність сил охорони правопорядку є видом правоохоронної діяльності, яка притаманна військовим формуванням та правоохоронним органам спеціального призначення сектору безпеки і оборони держави і реалізується шляхом виконання правоохоронних завдань переважно через службову діяльність правоохоронними методами, а у разі загострення обстановки – також і військовими методами. Отже, на початку дослідження доречно розглянути характеристику і призначення дипломатичних представництв, консульських установ та міжнародних організацій в Україні, на забезпечення безпеки яких спрямована службово-бойова діяльність підрозділів Національної гвардії України.

Дипломатичні відносини між державами та відкриття постійних дипломатичних представництв здійснюється за взаємною згодою. До складу дипломатичного представництва входять три види офіційних співробітників: дипломатичний персонал – співробітники, які мають дипломатичні ранги; адміністративно-технічний персонал – співробітники, які здійснюють адміністративно-технічні функції (технічні секретарі, перекладачі, інженерні

працівники тощо); обслуговуючий персонал – співробітники, які виконують обов'язки з обслуговування представництв (водії автомобілів, сантехніки, електрики, прибиральниці тощо).

До функцій дипломатичних представництв належать: захист у країні перебування інтересів акредитуєної держави та її громадян у межах, які допускаються міжнародним правом; ведення переговорів з урядом держави перебування з питань взаємної зацікавленості держав з ініціативи тієї чи іншої сторони; з'ясування всіма законними засобами умов і подій у державі перебування та повідомлення про них уряду акредитуєної держави; заохочення дружніх відносин між акредитуєною державою і державою перебування та у розвитку їх взаємовідносин у галузях економіки, культури і науки; виконання консульських функцій [1].

Консульські відносини, як і дипломатичні, встановлюються за взаємною згодою держав. При цьому для облаштування консульств не обов'язкове міжнародно-правове визнання держави де-юре (достатньо визнання де-факто). Тобто консульства можуть засновуватися навіть за відсутності дипломатичних відносин між державами. Місцезнаходження консульства визначається акредитуєною країною і підлягає схваленню державою перебування. Таким же чином визначаються територія, на якій діє консульство, та його рівень. Загальноприйнятими у світовій практиці є такі види консульських установ: генеральне консульство; консульство; віце-консульство; консульське агентство [2]. Працівники консульської установи поділяються на три категорії, а саме: консульська посадова особа – глава консульської установи та особи, які за своїм статусом виконують консульські функції; консульський службовець – працівник, який виконує у консульстві адміністративні або технічні функції; працівник обслуговуючого персоналу – особа, яка виконує обов'язки з обслуговування консульської установи. Своєю чергою, консульські посадові особи поділяються на дві категорії: штатні консульські посадові особи та почесні консульські посадові особи.

У сучасних міжнародних відносинах міжнародні організації відіграють значну роль як форма співпраці держав та багатосторонньої дипломатії. Міжнародні організації поділяються

на три види: міжнародні, міжурядові (міждержавні) організації універсального характеру; міжнародні міжурядові (міждержавні) організації спеціалізованого характеру та міжнародні неурядові організації [3].

За взаємною домовленістю міжнародні міжурядові організації можуть направляти у будь-яку країну своїх представників і засновувати там представництва для вирішення питань, які становлять інтерес для сторін. У такому випадку між міжнародною організацією та відповідною державою укладається угода, в якій обумовлюються мета й обсяги діяльності представництва, правове становище представництва (представника) та його майна. Згідно з угодами, укладеними цими організаціями з Україною, їхні представництва (представники) можуть бути прирівняні за правовим статусом до дипломатичних і користуватися правами та імунітетами (повністю чи частково), передбаченими Віденською конвенцією про дипломатичні зносини (1961 р.) та Віденською конвенцією про представництва держав у їхніх відносинах з міжнародними організаціями універсального характеру (1975 р.) [3].

Окремо слід звернути увагу на таку категорію іноземних представництв, як спеціальні місії. Згідно з Конвенцією про спеціальні місії, прийнятою Генеральною Асамблеєю ООН 08.12.1969 р., спеціальна місія має представницький і тимчасовий характер [4]. До спеціальних місій відносять державні візити, офіційні зустрічі, безпосередні переговори та підписання міждержавних і міжнародних угод або політичних домовленостей. Главою спеціальної місії можуть бути політичні діячі (глава держави, глава уряду, міністр, депутат парламенту) або інші уповноважені особи, у тому числі й ті, що не займають дипломатичних постів. Обов'язковим при цьому є те, щоб місія мала державний характер і діяла від імені держави, яка її створила і направила в іншу державу.

Місце розташування спеціальної місії визначається за згодою зацікавлених держав. За відсутності такої домовленості місцем розташування місії є те місце, де розташоване Міністерство закордонних справ приймаючої держави. Якщо спеціальна місія виконує свої функції у різних місцях, то зацікавлені держави можуть домовитися про те, щоб місія мала декілька місць розташування, серед яких одне визначається як головне.

Таким чином, розглянуті характеристика та призначення дипломатичних представництв визначають обсяг службових завдань, який, своєю чергою, визначається кількістю об'єктів, що охороняються, маршрутів патрулювання, а обсяг служби – кількістю військових нарядів, постів охорони, патрулів, що їх виставляють.

Охорона представництв і установ здійснюється підрозділами Національної гвардії України відповідно до Положення про військові частини і підрозділи з охорони дипломатичних представництв, консульських установ іноземних держав, представництв міжнародних організацій в Україні Національної гвардії України [5]. Рішення про прийняття їх під охорону приймає командувач Національної гвардії України за поданням Міністерства закордонних справ України. Обладнання місць несення служби, пов'язаної з охороною представництв і установ, забезпечують обласні (міські) державні адміністрації.

Структура, склад та чисельність військових частин і підрозділів мають відповідати обсягу і характеру службових завдань. Обсяг службових завдань визначається кількістю об'єктів, що охороняються, та маршрутів патрулювання, а обсяг служби – кількістю військових нарядів, постів охорони, патрулів, що їх виставляють.

До участі у виконанні завдань з охорони дипломатичних представництв (установ) під час проведення зборів, мітингів, походів, демонстрацій та інших масових заходів біля об'єктів, що охороняються, які створюють небезпеку для життя та здоров'я громадян, персоналу дипломатичного представництва (установи), за рішенням командувача Національної гвардії України можуть залучатися військовослужбовці інших військових частин.

Під час виконання завдань з охорони дипломатичних представництв (установ) військовослужбовці військових частин і підрозділів мають право застосовувати заходи фізичного впливу, спеціальні засоби та вогнепальну зброю на підставах і в порядку, визначених законодавством України.

Основними функціями військових частин і підрозділів є участь у виконанні завдань з припинення терористичних актів щодо дипломатичних представництв; у здійсненні заходів правового режиму воєнного стану; у ліквідації наслідків надзвичайних або кризових

ситуацій на об'єктах, що ними охороняються; у виконанні завдань територіальної оборони. Під час виконання службово-бойових завдань підрозділи взаємодіють із територіальними управліннями поліції, штабами антитерористичного центру при регіональних органах Служби безпеки України, місцевими органами виконавчої влади, військовими частинами та підрозділами Національної гвардії України на випадок загострення ситуації на об'єктах, що охороняються [5].

Система охорони дипломатичних представництв консульських установ іноземних держав, представництв міжнародних організацій включає: військовий наряд, місце розташування постів (ділянок місцевості), де виконують обов'язки постові (військові наряди), сектори можливого застосування спеціальних засобів, вогнепальної зброї та бойової техніки, маршрути руху, сили і засоби дипломатичних представництв (установ), що охороняються, та взаємодіючих органів, які беруть участь в охороні, резерви.

Охорона об'єктів може здійснюватися оперативним чергуванням, патрулюванням (піше або на транспортному засобі), виставлянням військових нарядів та змішаним способом. При цьому структура, склад та чисельність військових частин і підрозділів повинні відповідати обсягу і характеру службових завдань, які забезпечать безпеку персоналу та охорони майна дипломатичних представництв у сфері виконання вимог міжнародних зобов'язань України.

Висновки

Отже, на основі викладеного можливо зазначити таке.

1. Відсутність ефективної системи правових та організаційних основ охорони дипломатичних представництв призводить до прорахунків у діяльності Національної гвардії України. Зокрема, немає єдиного комплексу заходів з охорони дипломатичних представництв, а існуючі нормативні акти щодо її забезпечення не відповідають вимогам сьогодення. За таких умов важливим є розвиток адміністративно-правового забезпечення завдань Національної гвардії України.

2. На цей час проблемним питанням є правові основи стосовно припинення масових заворушень під час проведення масових

заходів, зокрема й під час проведення зборів, мітингів, походів, демонстрацій та інших масових заходів біля об'єктів, що охороняються, які створюють небезпеку для життя та здоров'я громадян, персоналу дипломатичного представництва. Це питання ініційоване Головним управлінням Національної гвардії України, на стадії погодження із зацікавленими міністерствами та відомствами перебуває Постанова Кабінету Міністрів України "Про припинення масових заворушень під час проведення масових заходів".

3. Наразі у повному обсязі не виконуються місцевими органами виконавчої влади (державними адміністраціями) вимоги до обладнання місць несення служби військових нарядів з охорони дипломатичних представництв (установ) і не надаються відповідні дозволи на встановлення споруд постів охорони. Крім того є значна віддаленість між об'єктами, які охороняються, і недостатньою є кількість службових приміщень, що вимагає додаткового залучення особового складу.

Зазначене обумовлює потребу подальших наукових досліджень, які будуть спрямовані на усунення проблемних питань службово-бойової діяльності підрозділів Національної гвардії України з охорони та забезпечення безпеки дипломатичних представництв і консульських установ іноземних держав, представництв міжнародних організацій.

Список використаних джерел

1. Матвієнко, В. М. Дипломатичне представництво [Електронний ресурс] В. М. Матвієнко // Енциклопедія сучасної України : у 30 т. Координаційне бюро енциклопедії сучасної України НАН України. – Київ, 2003. – Режим доступу : http://esu.com.ua/search_articles.php?id=24348. – Назва з екрана.
2. Репецький, В. М. Дипломатичне і консульське право [Текст] : підручник / В. М. Репецький. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Київ : Знання, 2006. – 372 с.
3. Буроменський, М. В. Міжнародне право [Текст] : навч. посіб. / М. В. Буроменський. – Київ : Юрінком Інтер, 2005. – 336 с.
4. Конопляник, О. С. Адміністративно-правові основи охорони дипломатичних представництв іноземних держав в Україні

[Текст] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / О. С. Конопляник ; Нац. акад. внутр. справ. – Київ, 2015. – 20 с.

5. Положення про військові частини і підрозділи з охорони дипломатичних представництв, консульських установ іноземних держав, представництв

міжнародних організацій в Україні Національної гвардії України [Текст] (наказ МВС України від 22.06. 2014 р. № 713).

Стаття надійшла до редакції 05.03.2018 р.

УДК 355.45:355.425.6:519.2:519.81

С. Г. Санников, В. И. Воробьев

ОБЕСПЕЧЕНИЕ БЕЗОПАСНОСТИ ДИПЛОМАТИЧЕСКИХ ПРЕДСТАВИТЕЛЬСТВ, КОНСУЛЬСКИХ УЧРЕЖДЕНИЙ ИНОСТРАННЫХ ГОСУДАРСТВ, ПРЕДСТАВИТЕЛЬСТВ МЕЖДУНАРОДНЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ В УКРАИНЕ: РОЛЬ И МЕСТО СЛУЖЕБНО-БОЕВОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ НАЦИОНАЛЬНОЙ ГВАРДИИ УКРАИНЫ

Осуществлен анализ обеспечения безопасности и охраны дипломатических представительств, консульских учреждений иностранных государств, представительств международных организаций, а также рассмотрены их характеристика и назначение. Определены роль, назначение и проблемные вопросы деятельности подразделений Национальной гвардии Украины по охране и обеспечению безопасности дипломатических представительств и консульских учреждений иностранных государств, представительств международных организаций.

Ключевые слова: государственная безопасность, дипломатические представительства, консульские учреждения, международные организации, Национальная гвардия Украины, служебно-боевая деятельность.

UDC 355.45:355.425.6:519.2:519.81

S. G. Sannikov, V. I. Vorobyov

SECURITY OF DIPLOMATIC REPRESENTATIONS, CONSULAR INSTITUTIONS OF FOREIGN STATES, REPRESENTATIONS OF INTERNATIONAL ORGANIZATIONS IN UKRAINE: ROLE AND PLACE OF SERVICE AND FIGHT ACTIVITY OF THE NATIONAL GUARD OF UKRAINE

In Ukraine, today, more and more challenges are emerging regarding the quality of the duties of guarding diplomatic missions. The personnel of the units for the protection of diplomatic missions of the National Guard of Ukraine in 2017 secured the safety of 77 embassies, 18 representative offices of international organizations, and carried out the task of the combat service. During their execution at the objects of the protection held mass protests, which were carried out trips of the next group of reinforcements. Consequently, the study of the role and place of military and military activity of the National Guard of Ukraine under such conditions is relevant.

The purpose of the article is to carry out an analysis of ensuring the security of diplomatic missions, consular offices of foreign states, representations of international organizations in Ukraine, and the definition of relevant issues of military and military activities of the National Guard of Ukraine in this area.

At present, local executive authorities (state administrations) are not fully complying with the requirements for the equipment of places of service of military uniforms for the protection of diplomatic missions (institutions) and no corresponding permissions for the installation of security guard posts are provided. In addition, there is a significant distance between protected

The analysis of safety and security, as well as the characterization and appointment of diplomatic representations, consular offices of foreign states, representations of international organizations was carried out. The role, purpose and problematic issues of the activity of the units of the National Guard of Ukraine on the protection and security of diplomatic missions and consular offices of foreign states, representations of international organizations are defined.

Keywords: state security, diplomatic representations, consular establishments, international organizations, National Guard of Ukraine, service and combat activity.

Санников Семен Гнатович – кандидат військових наук, доцент, доцент кафедри військово-спеціальних дисциплін Київського факультету Національної академії Національної гвардії України

Воробйов Володимир Іванович – кандидат військових наук, старший науковий співробітник, доцент кафедри правових дисциплін Київського факультету Національної академії Національної гвардії України